

אחי, יהושע

19 מרץ 1919 – יולי 1943

פרולוג

ברחוב של סכודניצה, בקטע היהודי, התנהלה מלחמה מרה בין הילדים האוקראיניים והיהודיים, אשר נאלצו לעבור בחלק האוקראיני של העיירה בדרכם לבית הספר. לעיתים רחוקות יצאנו משם ללא מכות. על כן כשהייתה הזדמנות להתנקם בילד אוקראיני, אשר במקרה נכנס לחלק היהודי של הרחוב, זה נעשה.

באחד מימי הקיץ לקראת ערב, הגיעו בריצה לביתנו פיני ואייזי, שני חבריו של אחי, וקראו אליו בהתרגשות, "וסילקו נכנס ברחוב! בוא מהר!" אחי לא חיכה. מיד יצא לרחוב, הרים אבן וזרק לכיוונו של וסילקו, שברח בפחד. רצה הגורל הרע ווסילקו היפנה לרגע את פניו אחורנית והאבן של אחי פגעה בעינו. לא אשכח את הימים אחרי האירוע. אווירת פוגרום של ממש. בבית שלנו הסתובבו הגויים מן הכפר, קרוביו של וסילקו, כשהם צמאי דם ומחפשים את אחי בכל המקומות בביתנו. לו היו מוצאים אותו היו הורגים אותו במקום. אני לא זוכר בפרוטרוט איך זה נגמר. אמי עם היכולות "הדיפלומטיות" שלה, הצליחה לשכנע את המשפחה שלא להגיש תלונה במשטרה והתחייבה לשלם את כל ההוצאות הרפואיות של הטיפול בעין. בעזרת הרבה כסף, אשר לא היה לנו, העניין לאט לאט נרגע לשמחת כולנו.

וגם זאת.

אחי היה חבר הנהגה של תנועת גורדוניה בגליציה. זכור לי שנסע ללבוב על מנת להשתתף באספת הפורום של גורדוניה בגליציה שהתקיימה בבניין האופרה לרגל הגעתו של פנחס לובליאניקר-לבון, לימים שר הביטחון. (ראה תמונה מחודש יולי 1939 המופיעה בספר: מראות ודמויות מעיירות דרוהוביץ, בוריסלב והסביבה).

בימי שבת הנוער מתנועת גורדוניה היה מבקר בכפרים השכנים, אוריץ', קרופיבניק, ריבניק ושם התקיימו משחקי כדורעף עם המקומיים. ביום קיצי וחם במיוחד, בתום משחק בקרופיבניק, התכוננו לצעוד בחזרה לסחודניצה והיה עלינו להסתדר בשלשות על פי פקודות "דום" ו"נוח" של אחי. החברה, ילדים בגיל 12, היו עייפים ולא נשמעו לו ומשרוקית שלו. לא עזרו התחנונים. לא זזנו הביתה עד אשר הסתדרנו. אף ילד לא העז להפר את פקודותיו.

המנסרה בה עבד יהושע בזמן הנאצים הייתה שייכת למשפחה יהודית עשירה בשם שנאף. אוקראיני בשם מוזיצ'ין עבד בה כמנהל עבודה לפני המלחמה, בזמן השלטון הפולני. המנסרה המשיכה לפעול גם בתקופת הסובייטים הראשונים, 1939-1941. שנאף המשיך לעבוד אז כמנכ"ל שכיר ומוזיצ'ין נשאר בתפקידו. כשהגיעו הנאצים והשנאפים היו צריכים לעבור לגטו בסתיו 1942,

עזר מוזיציין תמורת כסף לסדר מקום מסתור במנסרה עבור כל המשפחה. היה שם שטח גדול עם הרבה סככות ומחסנים והשנאפים הצליחו לשרוד עד לחיסול הגטו בקיץ 1943.

בשלב זה השנאפים הצליחו לסדר לעצמם מקום מסתור אצל אוקראיני אחר בהרי הקרפטים במרחק של כ- 150 ק"מ מדרוהוביץ. הבעיה הייתה איך להעביר אותם לשם. הפתרון האידיאלי היה, שיהושע, אשר היה נהג בתפקידו הרשמי במנסרה, יבצע את ההסעה המסוכנת. סוכם עם המנכ"ל האוקראיני על התאריך להעברת המשפחה. במשאית של יהושע הותקן מין ארגז ובו מקום ל-4 אנשים שהסתתרו בו עם קצת אוכל, מים ודלי.

ביום היציאה המיועד יהושע שם לב שמכונאי חדש שהגיע למוסך, אינו גורע מבט מהמשאית. ליהושע זה נראה חשוד, אבל לא הייתה דרך חזרה. הוא נסע למקום המחבוא בתוך המנסרה, העלה את המשפחה למשאית ויצא מהמנסרה באישורו של מוזיציין. אישור הנסיעה הרשמי היה בכיוון הדרוש, אבל הכתובת הסופית הייתה שונה כמובן.

זמן מה לאחר שיצא את דרוהוביץ' לדרך בין עירונית, ראה יהושע במראת הצד כי עוקבים אחריו. הוא החליט לנסוע בדרכים עוקפות, אותן הכיר היטב. הוא הניח שבגשרים הוא עלול להיתקל במארבים גרמניים ועל כן חיפש חצה את הנהרות שבדרך, במעברים רדודים וצרים ואכן הגרמנים איבדו אותו. יהושע חיכה עד הערב כך שיוכל בחסות החשכה להימנע מפגישה עם הגרמנים. כשהמשיך בנסיעתו בחושך, הגיע לנהר סטרי שהיה רחב באזור זה, ועל כן בלית ברירה נאלץ לעלות על גשר. יהושע קיווה שהגרמנים כבר החליטו להפסיק את החיפושים אחריו, אבל טעה.

מסתבר בדיעבד שמוזיציין, שחשש לעורו, נבהל ברגע האחרון והודיע לגסטאפו את פרטי תכנית הבריחה. ברגע שהמשאית עלתה על הגשר באזור מיוער, בחושך מוחלט, הופיעה לרוחב הגשר שורה של גרמנים עם פנסים וכלבים, וציוו עליו לעצור לבדיקה. יהושע עשה עצמו מאט, אבל בפועל המשיך בנסיעה והגרמנים נאלצו לברוח לצדדים על מנת שלא להידרס. יהושע נתן גז מלא לתדהמת הגרמנים. הוא סיפר אחר כך שכדורים שרקו סביבו. למזלו הרב הוא הצליח להימלט מהרודפים ולהגיע למקום המסתור ללא פגע.

יהושע קיבל מהמשפחה כסף, בו התכוון להשתמש כדי למצוא מקום מסתור לעצמו. למנסרה לא יכול היה לחזור. אני נזכר היום איך לפתע, כשהובלתי מן המחנה בו שהיתי בבוריסלב אל מקום העבודה, הבחנתי באחי עומד על המדרכה שעל יד גדר המחנה. הוא סימן לי לשתוק. רק בערב, כשחזרתי למחנה, סיפר לי על ההרפתקה.

לאחר שהגיע למחנה, ריכז סביבו יהושע חברים וביחד תכננו איך להימלט ליערות וללחום בגרמנים. אבל בחלוף הזמן מצבו נעשה מסוכן היות שלא היה לו רישיון לשאת על הבגד והזרוע את האות R, שציינה אישור עבודה חיונית. הוא ניסה לקנות תמורת 5000 זלוטי את האות הנכספת מיהודי אשר החליט לעבור למקום מסתור. ברגע האחרון העסקה לא יצאה אל הפועל. יהושע, ביחד עם עוד בחור, החליטו לשכור מורה דרך אוקראיני על מנת שיעביר אותם דרך הרי הקרפטים להונגריה שהייתה עדיין עצמאית, כדרך שעשו עוד יהודים מפולין.

לא ידעתי דבר על תכנית בריחתו. הוא לא סיפר לי אף מילה. אולי הייתי קטן מדי בעיניו. ואולי לא רצה לסכן אותי. זכור לי רק הרגע האחרון של פרידה מהירה על יד גדר המחנה, כשמן העבר השני

מחכה לו מורה הדרך. זו הייתה הפעם האחרונה בה ראיתי את אחי. לאחר ימים אחדים קבלתי בעקיפין הודעה על כך שבזמן שישן, הוא נרצח על ידי מורה הדרך האוקראיני. חברו, שהיה ער, נבהל וברח והשאיר את אחי לבדו ואני לא מאשים אותו. שם המקום בו נרצח אחי נודע לי. המקום נקרא, איסאי. כעבור כמה ימים נמסרו לי בגדים יקרים אותם מכרתי. הבנתי שזה היה חלקו של הבחור בתשלום שאחי מסר למדריך.

אפילוג

לפני שעזבנו את רוסיה בשנת 1957, נסענו אבי ואני לכפר איסאי בתקווה שאולי נוכל למצוא את מקום קבורתו. לא מלאו עדיין 15 שנים מאז נרצח. הסתובבנו בכפר ושאלנו עליו. אף גוי מקומי לא ידע מאומה. ייתכן שגם הם השתתפו "במבצע".

אדם מיוחד היה אחי יהושע. יהי זכרו ברוך.